

Osudy Hagie Sofie od jej vzniku až po dnešok

Jozef Duháček

6. augusta 2020 ✚ História

Začiatkom júla 2020 sa objavila informácia, že turecký prezident Erdogan alebo iniciuje, alebo podporuje – správy sa líšia – premenu Justiniánovej baziliky opäť na mešitu. Táto správa bola okamžite sprevádzaná pokryteckým nariekaním kresťanov i nekresťanov z celého sveta, ba dokonca i niektorých Turkov.

Nezaškodilo by ale, pripomenúť pár faktov.

1. Hagia Sofia je vskutku veľkolepá budova. Jej najstaršia verzia, rozľahlá päťloďová bazilika rímskeho typu s átriom a galériami bola postavená medzi Veľkým palácom a hipodrómom už za Constantia II, v rokoch 330 až 360 ako hlavný konštantínopolský kostol. Vtedy sa volala Veľký kostol (Megalé Ekklésia). V roku 404 zhorela pri nepokojoch, vyvolaných zosadením patriarchu Jána Zlatoústeho. Theodosios II ju prestaval a v roku 415 dal znova vysvätiť a onedlho sa v písomnostiach prvýkrát objavil názov Hagia Sofia. Z raného chrámu sa na severnej strane dnešnej Hagie Sofie zachovala rotunda zvaná skeuofylakion. Z druhej stavby sa dodnes zachovali aj fragmenty z bohatej sochárskej výzdoby. Táto druhá verzia bola ťažko poškodená v roku 532 počas povstania Nika! Dnešný chrám začal stavať cisár Justinián po potlačení povstania a vysvätený bol v roku 537. Je to architektonicky natoľko pôsobivá a inšpirujúca stavba, že Arabi a Turci, už dlho pred pádom Konštantínopolu stavali mešity s kupolu, po vzore Hagie Sofie.

2. V roku 1453 padol Konštantínopol do tureckých rúk. Mesto a ríša stáročia chradlo. Príčiny boli viaceré, hospodárske i politické, ale to najdôležitejšou boli cézaropapistické tendencie východných cisárov a ctibažnosť konštantínopolských patriarchov, ktoré sa dostali do sporu s nárokmi rímskych pápežov na univerzálnu vládu nad cirkvou. Objavenie islamu v siedmom storočí, turecká invázia v deviatom a desiatom a následné krížové výpravy a strata Zámoria zmenili rozloženie síl na východe. Druhá vlna čiernej smrti, v 14. storočí zdecimovala veľkú časť Európy, vrátane východnej ríše. Dobytie mesta benáťčanmi, tiež známe ako štvrtá krížová výprava a šesťdesiat rokov latinského cisárstva spravili svoje. Ale veľká schizma, ktorá roztrhla kresťanský svet na dva kusy a nechala vyrásť nedôveru a podozrievanie medzi grékmi a latincami bola rozhodujúca.

3. V rokoch 1431 až 1445 zasadal bazilejsko, florentsko, ferarský koncil. Doba bola zložitá, konciliarizmus bol na vrchole, pápežstvo sa netešilo veľkej prestíži, husiti, veľké problémy západnej cirkvi a k tomu turecká hrozba gradovala. Cisár Ján VIII Palaiologos donútil špičky schizmatickej východnej cirkvi, aby nasadli na loď a cestovali s ním do Itálie, kde sa na ekumenickom koncile pokúsil, v snahe získať vojenskú podporu zo západu, odstrániť schizmu. Údajne neprekonateľné teologické problémy sa nakoniec scvrkli na povahu očistca, kvasený-nekvasený chlieb pre Eucharistiu, filioque, ktoré latinci pridali do Nicejsko Carihradského kréda a postavenie pápeža. To posledné bolo rozhodujúce, pretože kolidovalo s byzantskou koncepciou cisárstva. Napriek tomu pod cisárovým tlakom východní účastníci koncilu pristúpili na úniu. Časť naozaj úprimne, ako arcibiskup Bessarion, časť zo strachu a neúprimne. Po návrate domov síce úniu vyhlásili, ale obyvateľstvo a najmä radikálni mníši pod heslom, radšej turecký turban ako pápežskú tiaru, nedovolili úniu

zrealizovať. Ich želanie sa im o osem rokov splnilo. Tvrdenie, že v tom čase bola východná cirkev v jednote s pápežom, je nepravdivé, lebo väčšina z tých, čo úniu vo Florencii podpísala ju v Carihrade odmietla.

4. Podpora západu bola chabá, západ mal vtedy svoje problémy. V Španielsku vrcholila kríza s falošnými konvertitmi zo židovstva, Francúzsko s Anglickom viedli storočnú vojnu, v Čechách a Uhorsku vyčíňali lotrovskí husiti, v Itálii sa navzájom vraždili guelfovia s ghibelínmi a po prehratej bitke pri Varne v roku 1444, už zo západu na východ nová armáda neprišla. V roku 1453 sa dvestotisícová armáda Mehmeda II stretla s niekoľkými tisíckami obrancov Konštantínopolu. Medzi nimi boli janovskí a benátski condotieri, obrane mesta velil Giovanni Iustiniani Longo. Ani tisíc rokov neprekonateľné hradby nepomôžu, ak nie je dosť obrancov a najmä ak stoja proti delostrelectvu a pušnému prachu. Po pár týždňoch obliehania Turci vtrhli do mesta a rozpútali krvavé jatky. Z kupoly Hagie Sofie strhli kríž, šablami rozsekali ikonostas a oltár a právom dobyvateľa zmenili katedrálu na mešitu. Toto právo ťažko spochybniť, tiež ho užili kresťania, keď zmenili Skalný dóm v Jeruzaleme na kostol Panny Márie. Toto právo bolo až do II. svetovej vojny súčasťou všeobecne akceptovaného medzinárodného práva jednak preto, že jeho odmietanie je nezmysel, pokiaľ ten, kto odmieta, nemá dostatočnú vojenskú moc, aby odmietnutie podporil a tiež preto, že víťazná moc, vďaka svojej prevahe dokáže ukončiť krviprelievanie, vojnu a nepokoje a tým získava nárok vládnuť. Moderné odmietanie tohto práva je len na úrovni teórie, v praxi sa stále užíva.

5. Až do 30 rokov 20 storočia, bola Hagia Sofia regulérna mešita. Fresky boli zakryté vápnom, oltáre zničené a nahradil ich minbar a mihráb. Osmanská ríša od porážky pri Lepante a potom pri Viedni stagnovala a upadala a po prehratej prvej svetovej vojne sa rozpadla. Z trosiek ju pozdvihol Mustafa Kemal, zvaný Ataturk a urobil z nej údajne moderné a údajne sekulárne Turecko. O jeho pôvode sú rozporné informácie, pravoverní moslimovia, znechutení jeho politikou ho označovali za Dönmeha. Keďže bol zo Solúna a v Solúne bola obrovská židovská populácia. Dönmehovia boli kryptožidia v Osmanskej ríši, navonok moslimovia, v skutočnosti židia a vyznávači mesiáša Sabbetaia Zeviho, ktorý v 16. storočí vyvolal medzi židmi veľký rozruch, ale na vrchole svojej mesiánskej popularity konvertoval na islam. Dönmehovia v osmanskej ríši vyvolali podobnú krízu, ako vyvolali kryptožidovskí marranos v Španielsku v 15. storočí, hoci nie až tak zlú. Kemal nechal v roku 1934 z mešity spraviť múzeum. Nie kostol. Múzeum. Kostol bez oltára a bohoslužby nie je kostol. Je to len stavba.

6. Nový Ataturk Erdogan to vidí inak a sekulárne Turecko už skončilo. Erdogan vidí a vidí správne, že sekularizácia štát oslabuje a že je na čase zdvihnúť vlajku s polmesiacom vyššie, ako kedykoľvek pred tým. Drží Európu pod krkom vo viacerých ohľadoch. Jednak má armádu migrantov, ktorými hrozí a ktorých dokáže vrhnúť na Grécko a Európu tak, ako Mehmed II vrhal na hradby Konštantínopolu davy sedliakov a bedárov z Anatólie, ktorí unavili a oslabili obranu skôr, ako na hradby zaútočili jeho elitní janičiari. Tiež má po celej Európe, ale najmä v Nemecku, usídlené milióny vlastných. Hrozba vnútorných nepokojov, demonštrácií a štrajkov, ktoré Turci usadení na západe môžu spustiť, je na zbabelých a neschopných europolitikov priveľa, a preto Erdogana kritizujú iba naoko, ale nespravia nič, čo by podpálilo rozbušku. Okrem toho sa západní Európania venujú sebeckému ukájaníu telesných, čím ďalej tým degenerovanejších a zvrhlejších, potrieb. Nemajú vieru, nemajú Boha a nemajú deti. Majú len toleranciu a potrebu presadzovať a zákonom vymáhať stále väčšie zvrhlosti. Svoje deti zabíjajú skôr ako sa narodí a volajú to reprodukčné právo. A deti, ktoré nemajú a ktoré hospodárstvu chýbajú a budú chýbať idú nahradiť importom. Turci deti majú a islam zažíva svoju renesanciu.

Toto krátke zhrnutie faktov malo ukázať, že nariekanie nad tým, že Erdogan chce spraviť z Hagie Sofie mešitu je trápne a pokrytecké. Jednak táto budova už viac ako 500 rokov patrí Turkom a právom dobyvateľa si s ňou robia čo chcú. Táto budova, hoci krásna, už viac ako 500 rokov neslúži ako kresťanský chrám. Schizmatickí Gréci ju stratili najmä preto, že dali prednosť svojej hrdosti a pýche pred pokorou a poslušnosťou rímskym pápežom. Volali po turbane a odmietali tiaru. A dostali ho. A úplne najpokryteckejšie je to, že na jednej strane sa už takmer 60 rokov podpisujú kadejaké konštitúcie o úcte k moslimom, podpisujú sa deklarácie s imámami (Abú Dhabí), umývajú sa im na Zelený štvrtok nohy, posielajú sa pozdravy k ramadánu, robia interreligiózne seansy v Assisi a bozkávajú korány, a na druhej strane sa protestuje proti premene múzea, ktoré bolo skoro 500 rokov aj tak mešitou, opäť na mešitu. Celé toto nariekanie je len forma protestu proti Erdoganovi, ktorý nezapadá do toho, čo liberálny západ a liberálni katolíci chcú. Nemá vôbec nič spoločné s láskou ku Kristovi, k pravej viere a pravde ako takej.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/osudy-hagie-sofie-od-jej-vzniku-az-po-dnesok/>